

Asia: VN/3049/2021

Lausuntopyyntö opettajarekisteriä ja opettajatiedonkeruuta koskevasta selvityksestä

Lausunnonantajan lausunto opettajarekisteriä ja opettajatiedonkeruuta koskevasta selvityksestä

1) Opettajarekisterin hyödyt ja käyttötarkoitukset: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisterin tuottamiin hyötyihin ja rekisterin käyttötarkoituksiin. Onko rekisterin hyödyt ja käyttötarkoitukset kuvattu selvitysraportissa onnistuneesti ja eri tahojen tarpeet ja näkökulmat huomioiden? (Ks. raportin luku 6, osin myös luku 7).

Opettajarekisterin tarvetta perustellaan mm. yleisen opettajia koskevan tutkimustiedon, opettajankoulutuksen ennakoinnin sekä rekrytointivaiheessa tapahtuvan tiedonsaannin (kelpoisuudet, työura) osalta.

Ammatillisen koulutuksen opettaja- ja henkilöstötarpeen ennakointi seuraa yleistä työmarkkinoiden kehittymistä. Eri alojen opettajatarpeet ovat suorassa suhteessa muutoksiin elinkeinoelämässä ja taaksepäin katsomalla ei tulevaisuutta näiltä osin pysty ennustamaan. Alueiden tilanteet ovat hyvin erilaisia sekä työvoiman tarpeen sekä saatavuuden näkökulmasta. Jokainen koulutuksenjärjestäjä omalta osaltaan pyrkii ennakoimaan osaajatarpeen yhteistyössä eri ennakointitietoa tuottavien organisaatioiden ja työelämän kanssa. Rekisteri ei siihen lisäarvoa tuo, koska ammatillisen koulutuksen opettajalla pitää pedagogisen kelpoisuuden lisäksi olla määrätty määrä substanssiosaamista. Usein opettajaksi palkataan substanssiosaaja, joka sitten työn ohessa hankkii pedagogisen kelpoisuuden ja tällaisen henkilön tiedot eivät olisi suunnitellussa opettajarekisterissä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa säädösten mukaisesta toiminnasta rekrytoinnissa. Rekrytointivaiheessa opettajaksi hakevat haastatellaan ja heidän soveltuvuuttaan arvioidaan henkilökohtaisin kontaktein ja tällöin tarkistetaan myös kelpoisuuteen ja osaamiseen liittyvä dokumentaatio muun kyvykkyyden lisäksi. Rekisterin ei nähdä tuovan tähän prosessiin lisäarvoa. Päinvastoin, soveltuvan koulutuksen arviointi pitää säädösten mukaisesti säilyä jatkossakin koulutuksenjärjestäjillä.

Jos uusi rekisteri mahdollistaa opettajille sähköisen alustan ansioluettelolle, jota he voivat hyödyntää työhaussa, niin silloin rekisterin sisältö, käyttötarkoitukset ja ylläpidon vastuut pitää rakentua myös tästä lähtökohdasta, eli opettaja vastaa itse ja koulutuksen järjestäjille ei tule vastuuta. Ja jos opettaja ylläpitää itse tietojaan, niin hän voisi silloin myös antaa samalla suostumuksensa erilaisiin tutkimuksiin liittyvien kyselyjen lähettämiseen.

Selvityksessä esitetään rekisterin suurimpana hyötyjänä oppijat. Epäselvää on, miten rekisteri oppijoita käytännössä hyödyttäisi. Lainsäädäntö ohjaa koulutuksen järjestäjiä kelpoisten rekrytoinnissa sekä opiskelijoiden. Toisaalta mihin ongelmaan oppijoiden kannalta haetaan rekisterillä vastauksia, näkemyksemme mukaan ajantasainen osaaminen on yleisimmin syynä oppijoiden antamaan korjaavaan palautteeseen opetuksesta.

2) Opettajarekisteriin liittyvät haasteet: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisteriin liittyviin haasteisiin. Onko opettajarekisteriin ja sen perustamiseen liittyvä haasteet huomioitu selvityksessä onnistuneesti? (Ks. osin luvut 6, 8 ja 9)

Opettajarekisterin keskeinen haaste on sen ylläpito. Mikäli siitä halutaan luotettava, sen ylläpitämisen pitää olla valtakunnallisesti johdettua ja ohjeistettua.

SAJO ry katsoo, että nykyinen kolmen vuoden välein toteutettavassa kyselyssä ongelmaksi on muodostunut viime vuosina tapahtunut laskeva vastausprosentti. Koulutuksenjärjestäjät ovat aktiivisesti kyselyvuonna jakaneet kyselylinkit opettajilleen ja syytä alenevaan vastausprosenttiin on vaikea sanoa.

Jos tietoja pyydetään koulutuksenjärjestäjiltä, niin tiedon pitää olla sellaisia, mitä koulutuksen järjestäjä perustellusti tarvitsee myös omaan käyttöönsä ja tieto tulee olla mahdollista siirtää sähköisiä rajapintoja hyödyntäen.

3) Opettajarekisterin kohderyhmät ja vaiheittainen eteneminen: Pyydämme kommentteja raportissa esitettyihin opettajarekisterin kohderyhmiin ja vaiheittaiseen etenemiseen. Jos opettajarekisteri perustetaan, mitkä kohderyhmät opettajarekisterin tulisi kattaa, mitä koulutusasteita sen tulisi koskea? Miksi? Onko selvityksessä esitetty opettajarekisterin perustamisen vaiheistaminen tarkoituksenmukaista? (Ks. luku 7)

SAJO ei kannata opettajarekisterin perustamista ammatilliseen koulutukseen. Selvitys ei vastaa päätöksen kannalta tärkeimpiin kysymyksiin: Mihin ongelmaan haetaan rekisterillä ratkaisua? Mitä parannuksia rekisterillä saavutetaan? Rekisterin lähtökohdat painottuvat yleissivistävään

koulutukseen ja siksi on perusteltua ennen asian ratkaisemista ammatillisen koulutuksen osalta odottaa muiden opettajaryhmien tiedonkeruusta saatuja kokemuksia.

4) Opettajarekisterin sisällöt: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisterin sisältöihin. Mitä tietoja rekisterin tulisi kattaa? (Ks. luku 7.3)

Ehdotuksessa on esitetty varsin massiivinen ja yksityiskohtainen tietomäärä kerättäväksi. Tuota kaikkea tietoa ei monikaan työnantaja kerää, vaan jokainen henkilö itse kerää ja dokumentoi kattavasti tiedot omaan ansioluetteloon (CV). Ja näin on syytä olla jatkossakin. Termistö ei ole yhtenäinen kaikkien koulutusmuotojen osalta.

On myös kyseenalaista, miksi kaikkea tätä tietoa kerätään. Mitään tietoa, jonka tarvetta ei pystytä perustelemaan, ei tule kerätä.

5) Opettajarekisteriin liittyvät tiedonsaantioikeudet ja tietosuojakysymykset: Pyydämme kommentteja opettajarekisteriin liittyviin tiedonsaantioikeuksiin ja tietosuojakysymyksiin. Pitäisikö opettajarekisterin tietojen saatavuus organisoida jotenkin toisin kuin mitä selvityksessä esitetään? (Ks. erityisesti luku 9.5; osin myös muut luvun 9 alaluvut)

Rekisterissä olevien tietojen käsittelytapa selvityksessä esitetyllä tavalla on kannatettava. Rekisterille ei ole koulutuksen järjestäjän kannalta merkittäviä käyttötarpeita, sen sijaan velvollisuudet ja vastuut lisääntyvät merkittävästi.

6) Opettajarekisterin kustannukset: Pyydämme kommentteja rekisterin perustamiseen ja ylläpitoon liittyviin kustannuksiin. Onko opettajarekisterin kustannukset kuvattu selvityksessä onnistuneesti? Millaisia selvityksen ulkopuolelle jääneitä kustannuksia opettajarekisterin perustamisesta ja ylläpidosta voi aiheutua? (Ks. pääasiassa luku 8.1)

Kokonaiskustannuksia on ollut selvitystyön yhteydessä vaikea arvioida. Rekisterin ylläpitäminen vaatii koulutuksen järjestäjältä henkilöiden sitomista sen ylläpitoon. Vaikka ajatellaan, että tehtävä on kertaluonteinen, kun opettaja palkataan töihin se ei pidä paikkansa. Tietojen ajan tasalla pitäminen vaatii työtä. Jokaisella koulutuksenjärjestäjällä on oma tapansa ja järjestelmänsä esimerkiksi mahdollisten nimikirjojen tai vastaavien ylläpitämiseksi ja tämä vaatii yhteensovittamista.

,

7) Vaihtoehdot rekisteripohjaiselle tiedonkeruulle: Pyydämme kommentteja vaihtoehtoista rekisteripohjaiselle tiedonkeruulle. Onko esityksessä huomioitu riittävän kattavasti muut vaihtoehtoiset tavat tiedonkeruulle? Olisiko selvityksessä esitetylle opettajarekisterille toimivaa vaihtoehtoa, joka tuottaisi tarvittavaa tietoa opettajista? Miten nykyistä kolmen vuoden välein toteutettavaa opettajatiedonkeruuta tulisi kehittää nykyisiä ja tulevia tietotarpeita vastaavaksi? (Ks. pääasiassa luku 8.3, myös 3.4)

Kolmen vuoden välein toistuva tiedonkeruu suoraan opettajilta (noin 10 min) ei voi aiheuttaa niin suurta työtaakkaa, että vastausprosentti jäisi siksi alhaiseksi.

Vastausprosentin kasvattamiseksi tiedonkeruuta pitäisi paremmin perustella, varmistaa vastaamisen helppous sekä sen pitäisi tuottaa vastaajalle konkreettista hyötyä.

8) Muut mahdolliset huomiot opettajarekisteriselvitykseen liittyen

Terveys- ja sosiaalipalveluissa on perusteltua olla Valviran ylläpitämä rekisteri, mistä selviää, onko henkilö kelpollinen toimimaan ko. alalla, kun on kysymys asiakkaiden henkeen ja terveyteen liittyvistä asioista. Opetusala muiden ammattien joukossa ei kuitenkaan ole niin kriittinen ala, että siihen tarvittaisiin vastaavaa rekisteriä.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on oikeus rekrytoida palvelukseensa sellaisia henkilöitä, joiden se näkee hyödyttävän perustehtävän toteuttamista. Rekisteri ei saa rajoittaa työnantajan rekrytointivapautta eikä yksilön hakuoikeutta.

Ammatillisen koulutuksen erityispiirteet on jätetty huomioimatta ja selvityksessä on myös virheellistä tietoa. Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö on vuoden 2018 alusta alkaen ohjannut kaikkea toisen asteen ammatillista koulutusta ja suoritustavat

ovat samat kaikille, erillistä näyttötutkintoa ei enää ole.

9) Kannatatteko selvityksessä kuvatun opettajarekisterin perustamista?

Ei

Aaltola Maija
Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry